

بررسی رابطه شهروندان و مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند شهری

نویسندگان:

دکتر رسول صفائی نمین پژوهشگر

دکتری رسا صفائی نمین

مهندس حسین نوروزی

سرشناسه	صفایی نمین، رسول، ۱۳۷۳-
عنوان و نام پدیدآور	بررسی رابطه شهروندان و مدیریت شهری در حکمرانی هوشمند شهری/ نویسنده رسول صفائی نمین، رسا صفائی نمین، حسین نوروزی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات علم و دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۶۷ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۳۸-۸۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	واژه نامه.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۴-۱۴۶.
موضوع	شهرسازی -- نوآوری

City planning -- Technological innovations

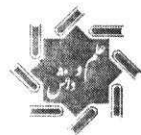
تکنولوژی اطلاعات -- جنبه های اجتماعی

Information technology -- Social aspects

شهرداری -- تکنولوژی اطلاعات

Municipal government -- Information technology

شناسه افزوده	صفایی نمین، رسا، ۱۳۷۷-
شناسه افزوده	نوروزی، حسین، ۱۳۸۱-
رده بندی کنگره	HT۱۶۶
رده بندی دیویی	۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۷۱۴۱۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

نام کتاب • بررسی رابطه شهروندان و مدیریت شهری در حکمرانی هوشمند شهری

مولفان • رسول صفائی نمین، رسا صفائی نمین، حسین نوروزی

ناشر • علم و دانش

نوبت چاپ • اول، ۱۴۰۱

لیتوگرافی/چاپ/صحافی • توس/عطاء/زنوز

تیراژ • ۵۰۰ جلد

قیمت • ۱۲۰ هزار تومان

آدرس: تهران، میدان انقلاب، بین خیابان اردیبهشت و ۱۲ فروردین پاساژ اندیشه، طبقه همکف

تلفن: ۶۶۴۱۵۴۶۰-۶۶۴۱۵۴۵۹ موبایل: ۰۹۱۲۳۵۸۷۶۰۵

ایمیل: teymori_۱۳۵۵@yahoo.com

سایت: www.elmo-danesh.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
	فصل نخست: حکمروایی هوشمند شهری
۷	مقدمه
۹	مفهوم حکمروایی
۱۴	شهر هوشمند و مفاهیم و تعاریف آن
۲۵	حکمروایی هوشمند
۲۸	حکمروایی هوشمند شهری
	فصل دوم: نقش شهروندان در حکمروایی هوشمند
۳۷	مقدمه
۳۹	شهروند دیجیتال
۴۵	جایگاه شهروندان در حکمروایی هوشمند
۴۹	نقش شهروندان در حکمروایی هوشمند
	فصل سوم: نقش مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند
۵۷	مقدمه
۵۸	مراحل توسعه حکمروایی هوشمند در میان مدیریت شهری

۶۴	حکمروایی در شهرهای هوشمند
۶۶	کنشگران حکمروایی هوشمند شهری
۶۶	مراحل اجرای حکمروایی هوشمند شهری توسط مدیریت شهری
۷۰	اثرات حکمروایی هوشمند در مدیریت شهری
۷۲	نقش مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند
۸۴	حکمروایی هوشمند شهری در ایران
۸۹	نقش مدیریت شهری در حفظ امنیت اطلاعاتی شهروندان
۹۱	تاثیر حکمروایی هوشمند شهری در توسعه شهری
۹۳	رابطه حکمروایی هوشمند شهری و توسعه پایدار شهری
۹۷	نقش مدیریت شهری در ذکرگویی توسعه شهری با استفاده از حکمروایی هوشمند
۱۰۰	نقش مدیریت شهری در اقتصاد پایدار شهری با استفاده از حکمروایی هوشمند
۱۰۲	نقش مدیریت شهری در حکمروایی خوب شهری با استفاده از حکمروایی هوشمند

فصل چهارم: بررسی مطالعات موردی و نمونه های حکم روایی هوشمند

۱۰۸	مقدمه
۱۱۰	سیر پژوهش های صورت گرفته در زمینه حکمروایی هوشمند شهری و مولفه های آن
۱۲۳	نمونه های حکمروایی شهری در شهرهای جهان

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱۳۸	مقدمه
-----	-------

پیشگفتار

شهر نوع خاصی از سازمان‌یافتگی زندگی اجتماعی در انطباق با فضا است که می‌توان برای آن مؤلفه‌های مشخصی بیان کرد. مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که در این زمینه مطرح شده‌اند عبارت‌اند از: نوع زیستگاه (مسکن)، نوع معیشت (اقتصاد)، نوع مدیریت سیاسی (رابطه قدرت و فضا)، نوع تقسیم کار جماعی، نوع تقسیم فضا، نوع فرهنگ و روابط انسانی. از اواخر دهه هفتاد میلادی که موضوع مدیریت شهری به صورت علمی مطرح شد، نحوه یکپارچه کردن فرایند مدیریت شهر همواره یکی از دغدغه‌های مهم اندیشمندان بوده است. مفاهیم مختلفی درباره مدیریت شهری کاربرد دارد؛ از جمله اینکه حکومت‌داری شامل اجرای فرایندها با اجزاست که بر اساس آن اطلاعات با توجه به قوانین و استانداردها مبادله می‌شود تا دستیابی به اهداف صورت بگیرد. یکی از مهم‌ترین مقوله‌ها در شهرهای امروز، موضوع رشد سریع جمعیت و به تبع آن گسترش شتابان شهرهاست که به دلیل نبود برنامه و مدیریتی کارآمد، با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو شده‌اند. در پاسخگویی به این مسائل و مشکلات، مفاهیم و

رویکردهای جدیدی برای توسعه‌های آتی مطرح شده است. از جمله این رویکردها، شهر الکترونیک، شهر دیجیتال، شهر خلاق، شهر هوشمند و... است. پژوهش‌های زیادی درباره شهرهای الکترونیک، مجازی و دیجیتالی و شهر هوشمند در جهان و ایران صورت گرفته است، اما مؤلفه‌های رابطه شهروندان و مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند شهری کمتر بررسی شده است. مفهوم حکمروایی که در مقیاس‌های گوناگون محلی و شهری و ملی به کار می‌رود بر همیاری دولت و جامعه مدنی مبتنی است. این مفهوم بر این اصل بنیادین دلالت دارد که دولت‌ها به جای آن که به تنهایی مسئولیت کامل اداره جامعه را در تمامی سطوح و ارکان به عهده بگیرند، یا به تعبیر دیگر حکومت کنند، باید در کنار شهروندان به عنوان یکی از نهادها یا عوامل مسئول اداره جامعه محسوب شوند. با این تعبیر دولت نقش تسهیل کننده و زمینه ساز توسعه جامعه را در سطوح ملی و محلی ایفا می‌کند. با ورود شهروندان یا به مفهوم سازمان یافته تر آن، جامعه محلی، به عرصه تصمیم گیری و سیاست گذاری، فرآیند اداره شهر از یک نظام اقتدارگرا و امراندا به فرآیندی مردم سالار و مشارکتی تبدیل می‌شود. نکته‌ای که در میان ضروری است مورد توجه قرار گیرد، تفاوت بین حکومت و حکمروایی شهری است. براساس نظرات و تئوری‌های محققین مختلف می‌توان حکومت را مجموعه‌ای از نهادهای رسمی و حقوقی با قدرت بالا دانست اما حکمروایی بر خلاف حکومت، نوعی فرآیند است. این فرآیند از مجموعه‌ای به هم پیوسته که هم حکومت و هم اجتماع را در برمیگیرد تشکیل شده است که شامل پاسخگویی، تناسب و آینده نگری در برخورد با مسائل جاری و پیش بینی رویدادها است. حکمروایی با این مفهوم ارتباط می‌یابد که تصمیمات چگونه گرفته شوند و

شهروندان چگونه در این فرآیند هماهنگ شوند. حکومت‌ها امروزه به عنوان یک سازمان و یکی از بازیگران نهادی با منافع ویژه خود قلمداد می‌شوند، حال آنکه قبلاً همچون فرآیندی تلقی می‌شدند که شهروندان از طریق آن برای چیزه شدن بر مسائل عمومی دور هم جمع می‌شدند. ظهور حکومت به عنوان یک سازمان مستقل در جامعه با منافع و دستور کار ویژه خود نیاز به واژه‌ای جدید برای توصیف فرآیندی متمایز از حکومت پدیدآورده است که حکمروایی نامیده می‌شود. حکمروایی مفهومی گسترده‌تر از حکومت است و در اسناد بین‌المللی نیز بر مفهوم حکمروایی در برابر حکومت تاکید شده است. حکمروایی حکومت را شامل می‌شود اما مفاهیم دیگری مانند گروه‌ها و سازمان‌های مردمی موثر در توسعه شهری را نیز در خود جای می‌دهد. حکمروایی شامل مکانیسم‌ها، فرآیندها و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان و گروه‌های مردمی خواسته‌های خود را بیان می‌کنند. از دیگر سو باید گفت، سکونتگاه‌های شهری به مثابه وجه غالب و رسمی سبک زندگی در جهان معاصر، به صورت بستر اصلی ظهور این تحولات عمل کرده‌اند. نمونه بارز این تحولات، گذار از شهر صنعتی به گونه‌های مختلفی از شهرهای جدید است که با عناوینی همچون: شهرهای دیجیتال، دانش محور، اطلاعاتی، فراگیر و در راس آنها شهر هوشمند ظاهر شده‌اند. یکی از الزامات شکل‌گیری شهرهای هوشمند، تغییر در رویکردهای ناظر به مدیریت و حاکمیت بر شهرها است که از آن بعنوان حکمروایی هوشمند یاد می‌شود. به نظر برخی صاحب‌نظران، شهرهای هوشمند با حکمروایی هوشمند آغاز می‌شوند. بررسی علل اصلی که در این دگرگونی‌های بنیادین در سطح جهان بویژه در سطح شهرها ایفای نقش نموده‌اند از وجود چند عامل نیرومند و اثرگذار حکایت می‌کند. نخستین

عامل همانا صنعتی شدن و غیرصنعتی شدن ملازم آن بود. در جهان پیشتر توسعه یافته در طول قرن بیستم، نسبت کارگران مولد کاهش یافت و نسبت کارگران خدماتی به ۶۰ تا ۷۰ درصد افزایش یافت. کارکنان بخش اطلاعات نیز در حوالی ۱۹۹۰ نسبتی بین ۳۵ تا ۵۰ درصد افزایش داشته است. برعکس در جهان رو به توسعه نسبت کشاورزان و تولیدکنندگان اولیه کاهش یافت و نسبت کارگران کارخانه‌ای افزایش پیدا کرده است. عامل دوم انقلاب حمل و نقل بود که در قالب حمل و نقل عمومی و وسایل نقلیه شخصی نمایان شد. عامل سوم انقلاب در ارتباطات راه دور بود که توسعه آن از تلفن گرفته تا فکس و اینترنت را در بر می‌گرفت. عامل چهارم تحول سیاسی یا استعمارزدایی بود که موجب رشد سرمایه‌های جدید ملی شده است. براساس نظرات محققین شهری و جامعه‌شناسان باید گفت حکمروایی هوشمند هسته اصلی طرح‌های شهر هوشمند است. مدیریت هوشمند بر اساس شرایط موجود در هر شهر، قابلیت اجرایی شدن در سطوح مختلف را دارد و حکمروایی هوشمند اغلب به استفاده از کانال‌های ارتباطی جدید، مانند دولت الکترونیک یا دموکراسی الکترونیک مرتبط می‌شود. حکمروایی هوشمند شهری، مشارکت شهروندان در سطح شهرداری‌ها را مورد خطاب قرار می‌دهد. سیستم حکمروایی شفاف است و به شهروندان اجازه مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها را می‌دهد. فناوری اطلاعات و ارتباطات امکان مشارکت شهروندان و دسترسی به اطلاعات و داده‌های مربوط به مدیریت شهرشان را آسان می‌کند. با ایجاد یک سیستم حکمروایی پیوسته و کارآمد، موانع مربوط به ارتباط و همکاری می‌تواند از میان برداشته شود. از اصلی‌ترین مزایا حکمروایی هوشمند شهری می‌توان به بهبود فضای کسب و کار و اقتصادی پایدار اشاره کرد. اقتصاد هوشمند

شهری به رقابت‌پذیری‌های یک شهر بر اساس رویکرد نوآورانه آن در کسب و کار، تحقیق و توسعه، فرصت‌های کارآفرینی، بهره‌وری، انعطاف‌پذیری بازارهای نیروی کار و نقش اقتصادی شهر در بازار ملی و بین‌الملل اشاره دارد.

اهمیت حکمروایی هوشمند شهری و روابط متقابل مولفه‌های حکمروایی هوشمند سبب شده است تا پژوهش حاضر با عنوان بررسی رابطه شهروندان و مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند شهری تهیه و تدوین شود. این دست‌نوشته در پنج فصل تدارک دیده شده است. در فصل نخست به بیان مبانی حکمروایی هوشمند شهری پرداخته شده است. در فصل دوم نقش شهروندان در حکمروایی هوشمند شهری ارائه شده است. فصل سوم نقش مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند را بیان می‌دارد. فصل چهارم به بررسی مطالعات موردی حکمروایی هوشمند و نمونه‌های حکم‌روایی‌های هوشمند در داخل و خارج اشاره داشته و در پایان در فصل پنجم به جمع‌بندی مطالب و آموزه‌های مورد بحث پرداخته می‌شود. امید است این نوشتار سبب گردد تا مزایا، بایسته‌ها و رابطه متقابل شهروندان و مدیریت شهری در حکمروایی هوشمند شهری بیش از پیش برای مدیران و تصمیم‌گیران شهری روشن گردد و همچنین منبع مناسبی برای پژوهشگران و محققین پیرامون حکمروایی هوشمند شهری باشد.